

Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки/
Донецький державний університет управління МОН України;
Інститут економіки промисловості НАН України. –
Донецьк: Юго-Восток, 2014. – Вип. 1 (43). – С. 61-63, 204с.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СИСТЕМ

УДК 332

О. О. Саєнко¹

ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМІВ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

АНОТАЦІЯ

Розглянуто основні елементи системи державного регулювання регіонального розвитку. Проаналізовано причини виникнення міжрегіональної диференціації в Україні. Встановлено суттєву різницю між величиною середньодушового виробництва валового регіонального продукту і реальними доходами населення. Досліджено механізм взаємодії між державою та регіонами. Представлено діючі механізми взаємодії, такі як: економічний, мотиваційний, організаційний, політичний, правовий. Обґрунтовано основні напрями підвищення ефективності механізмів державного регулювання розвитку регіону.

Ключові слова: система державного регулювання, регіональний розвиток, ефективність, механізми державного регулювання розвитку регіону.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрены основные элементы системы государственного регулирования регионального развития. Проанализированы причины возникновения межрегиональной дифференциации в Украине. Установлена существенная разница между величиной среднедушевого производства валового регионального продукта и реальными доходами населения. Исследован механизм взаимодействия между государством и регионами. Представлены действующие механизмы взаимодействия, такие как: экономический, мотивационный, организационный, политический, правовой. Обоснованы основные направления повышения эффективности механизмов государственного регулирования развития региона.

¹ Саєнко О.О. – доцент кафедри державної служби, адміністрування та управління, канд. екон. наук. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Луганськ.

Ключевые слова: система государственного регулирования, региональное развитие, эффективность, механизмы государственного регулирования развития региона.

ABSTRACT

The basic elements of state regulation regional development are observed. Established that the main cause of interregional differentiation in Ukraine is a significant difference between the magnitude of average production GRP and real incomes. The mechanism of interaction between the state and regions, which may consist of the following types of mechanisms as economic, motivational, organizational, political and legal is observed. The basic directions of improving the efficiency of state regulation of regional development are substantiated.

Keywords: system of state regulation, regional development, efficacy, mechanisms of regulation development.

Постановка проблеми. З прийняттям незалежності економіка України зазнала суттєвих змін. Глобальні перетворення, в першу чергу, торкнулися територіально-адміністративних одиниць. Здійснювані реформи економіки поки ще не дали істотних позитивних результатів. Іноді складається враження що ситуація навіть погіршилася.

Досить складні умови, для розвитку економіки України, склалися після наслідків світової та вітчизняної кризи. Сьогодні особливо гостро стоять регіонально-економічні проблеми, а саме: величезні регіональні диспропорції; відставання в розвитку промислових, аграрних регіонів; незбалансоване розміщення промислових об'єктів; масова міграція населення; протиріччя між центром і регіоном та ін. Отже, ситуація, що склалася, багато в чому пов'язана з втратою управління в сфері економіки на всіх рівнях. Це, в свою чергу, обумовлено невідповідністю реформ, зокрема, недостатнім ступенем розробленості теоретичних засад удосконалення державного регулювання регіонального розвитку в умовах децентралізації управління економікою і нечіткого розподілу повноважень на різних рівнях державного управління.

Економічна та соціальна значущість проблеми, недостатня вивченість ряду найважливіших питань державного регулювання регіонального розвитку, свідчать про актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до формування та обґрунтування механізму державного регулювання розвитку регіону, обумовив значну кількість наукових праць, присвячених саме цьому питанню. Значний внесок у розвиток механізмів державного регулювання розвитку регіону зробили такі відомі економісти, як: З.С. Варналій [3], В.Ю. Керецман [1], В.В. Прохорова [2], О. В. Федорчак [4] та інші.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених питанням економічного розвитку регіонів, наукову розробленість проблеми не можна визнати достатньою. Аналіз показує, що в економічній науці ще недостатньо приділяється уваги питанням підвищення ефективності механізмів регулювання регіонального розвитку, дієвості міжрегіональних економічних взаємодій, відносин між регіоном і зовнішнім світом.

Метою статті є визначення та обґрунтування напрямів підвищення ефективності механізмів регулювання регіонального розвитку.

Викладення основного матеріалу. Причина виникнення більшості кризових ситуацій в українській економіці криється в недооцінці, часто навіть в ігноруванні територіального фактору в економічному розвитку країни. Сьогодні, як ніколи, необхідне переформатування таких економічних відносин між державою та регіонами, які повинні ґрунтуватися на взаємному інтересі та взаємній вигоді, охоплювати як внутрішньо регіональні, так і міжрегіональні зв'язки.

Однак, встановлення ринкових відносин само по собі не створює економічні умови для забезпечення однакових рівнів життя населення на різних територіях. Відсутність загальнодержавної регіональної політики і розрахунок на саморегуляцію механізмів господарювання посилює дезінтеграцію рівнів соціально-економічного розвитку регіонів. Згідно цих умов, актуалізується завдання проведення органами державної влади ефективної регіональної економічної політики та розробки і реалізації науково-обґрунтованих стратегій економічного розвитку. Важливим є використання як накопиченого в радянській науці досвіду регіональних

досліджень і розміщення продуктивних сил, адаптованого до сучасних умов, так і досягнень зарубіжних країн у цій сфері.

Доводиться констатувати, що міжрегіональна диференціація в Україні при переході до ринкових реформ посилилася. За величиною середньодушового виробництва валового регіонального продукту і реальними доходами населення нині суттєво відрізняються. Дані процеси призвели до розширення сфери депресивності і бідності, ослаблення механізмів міжрегіональної економічної взаємодії і наростання міжрегіональних протиріч.

У ситуації, що склалася особливої значущості набуває питання посилення міжрегіональних інтеграційних процесів в Україні. Однак на практиці вони не відрізняються помітною результативністю і розвиваються вкрай суперечливо.

Слід зазначити, що гострота і характер поєднання різних проблем, сконцентрованих на певній території, відображають специфіку того або іншого регіону.

Керцман В.Ю., для вирішення проблем регіонального розвитку, пропонує систему заходів щодо посилення дії механізмів державного регулювання розвитку регіону, а саме: впровадження нових форм господарювання; реформування розвитку регіону в сучасних умовах, подальший розвиток економічної самостійності основних виробничих одиниць та їх досконалий контроль з боку держави; зміцнення і подальший розвиток міжгалузевої і міжрегіональної координації в інтересах підвищення ефективності розвитку регіону; формування стратегій розвитку регіону з розробкою економічно обґрунтованих планів їх реалізації у рамках регіональних цільових програм соціально-економічного розвитку [1].

Варналій З.С. наводить наступні механізми регулювання регіонального розвитку, які застосовуються в Україні, такі як: програмування регіонального розвитку; регулювання міжбюджетних відносин; запровадження спеціального режиму інвестування; централізовані капіталовкладення та

інвестиційні субвенції; регулювання транскордонного та прикордонного співробітництва [3].

Федорчак О.В., зазначає, що залежно від того, які саме проблеми і як вирішуються із застосуванням конкретного державного механізму регулювання, він може бути складним (комплексним) і включати в себе декілька самостійних механізмів.

Комплексний механізм державного регулювання може складатися із таких видів механізмів: економічного (механізми державного регулювання банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю); мотиваційного (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, що спонукають державних службовців до високоефективної роботи); організаційного (об'єкти, суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування); політичного (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики); правового (нормативно-правове забезпечення: закони і постанови ВРУ, укази Президента, постанови і розпорядження КМУ, а також методичні рекомендації та інструкції) [4].

Усі вище перелічені пропозиції є важливими заходами реформування і формування ефективних механізмів державного регулювання розвитку регіону. При цьому державна підтримка розвитку регіону повинна здійснюватися, передусім, у рамках державних та регіональних цільових програм.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На підставі вище зазначеного можна зробити наступні висновки.

Основні напрями підвищення ефективності механізмів державного регулювання розвитку регіону повинні здійснюватися, передусім, у рамках державних та регіональних цільових програм. Необхідно зазначити, що разом з чітким законодавчим розподілом повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між загальнодержавним і місцевими рівнями

центр ваги у регулюванні соціально-економічним розвитком регіонів має бути перенесений на місцевий рівень.

Соціально-економічний розвиток країни потребує постійного перегляду напрямів трансформації відносин між регіональними та центральними органами влади у сфері управління соціальним розвитком.

Однак, залишаються відкритими наступні питання, які вимагають невідкладного вирішення з боку держави, а саме [2]:

- встановлення нових критеріїв відповідальності керівників органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів;

- впровадження нових принципів та механізмів взаємовідносин «влада-громадськість» щодо формування програм, механізмів підзвітності та громадського контролю;

- зміна грошового забезпечення регіональних соціальних програм, виходячи із змін функцій щодо забезпечення належного розвитку соціальної сфери регіонів і надання населенню соціальних послуг належної якості;

- покладення обов'язків щодо надання базових медичних та освітніх послуг на регіональну владу.

Література

1. Керцман В.Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти : монографія / В.Ю. Керцман. – Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – К.: УАДУ, 2002. – 188 с.

2. Прохорова В.В. Механізм державного регулювання розвитку регіону. [Текст] / В. В. Прохорова // Экономика и управление. – 2012. – № 4. – С. 72-77. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pk.napks.edu.ua/library/compilations_vak/eiu/2012/4/p_72_77.pdf

3. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку [Текст] : Монографія / За ред. З. С. Варналія. – К. : Знання України, 2005. – 498 с.

4. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління [Текст] / О. В. Федорчак // Демократичне врядування: електронне наукове

фахове видання. – 2008. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://www.nbu.gov.ua/ejournals/DeVr/2008_01/O_Fedorchak.pdf.